

LUR hiztegi enziklopediaz

Gogoratzen naiz, eskola frantsesa edo beste zernahi hizkuntza ikasi behar genuelarik haur bikote arketipoko bat, izen arketipoz baitaiatua eta ohitura arketipoak zituena jartzen zigutela liburuetan, eta haien balentria xume egunerokoekin ikasten genuela hizkuntza. Bikotea osatzen zuten Jacques-ek eta Chantal-ek. Euskaraz izen arketipoak bilatu bagenitu bikote baterako, demagun Xabier eta Miren lirakeela izen horiek. Bada, Xabierrek eta Mirenek 1983an, ez zuten tresna egokirik eskolan, munduko jakintza orokorrari buruz jakinmin arketipokoa asetzeko. Albo erderen morrontzan zebiltzan uneoro monografia bat idatzi behar zutenean esaterako, uneoro beharrean —dese-goki itzuli, gainera, inork itzultzen irakatsi gabez— eta beste gauzetan jarri behar zuten adorea alferrik galtzen.

Haiekin pentsatuta bildu zen LUR argialetxean lan talde bat, delako tresna egoki hori eskaintzeko asmoz. Eta lanean ere hasi ziren asmo hura gauzatze aldera. Argialetxeko arduradunak berehala ohartu ziren, ordea, proiektua Jaurilaritzako laguntza politikoetatik kanpo egoteaz gain, merkatuak berak ezin ziola erronkari eutsi. Horregatik bertan behera gelditu zen proiektua, horregatik Xabier eta Miren, Miren eta Xabier tresna egokirik gabe gelditu beharrak ziren pixka baterako.

Denbora aurrera joan zen, hala ere, eta, hor, 1988 urte inguruan, berriro bildu zen aurreagoko talde hura, berriz ere LUR argialetxearen inguruan. Eta Xabier eta Miren zahartu ez zirenez, haientzako tresna itxurosoa antolatzeko lanari ekin zioten. Proiektua aztertu zuten berriz, eta konturatu ziren egoera aldatua zela arras. Oraindik ere, Jaurilaritzaren laguntza politikoak kanpo egon arren, bazen merkatu bat erronkari nolabait eusteko modukoa. Eta ez hori bakarrik, hizkuntzak berak aurrera egin zuen urte bitarte horretan. Jende gehiago zegoen prestatua, eta tresna egokiagoak zeuden Hiztegi Enziklopediko bat egosteko, eta egoste puntu doia bilatzeko. Hor zeuden, bes-

teak beste, Ibon Sarasolaren *Hauta Lanerako Hiztegia* eta Mitxelena-ren *Orotariko Euskal Hiztegia*.

Horrekin batera, esan beharra dago hizkuntza eredu bat krisian sartua zela ordurako. Itzulpen txarrak, baliapide okerrez edo desegoki-ek egindako itzulpen oso nolabaitekoak —ezinbestez, beharbada— ugari zebiltzan han-hemenka. Bien bitartean, bai Xabierrek eta bai Mirenek, eta baita bion irakasleak ere, segitzen zuten beren aldetik egin behar zituzten itzulpenak egiten, zerbait euskaraz ikasiko bazuten. Aldi berean, jakintza alor guztiei eta koherentziaz erantzun behar zaienean, areagotu egiten da krisia, eta baliapide okerrez arituz gero, interferentzien mamu ankerra agertzen da nonnahi.

LURen inguruan bildu zen lan taldeak Xabier eta Miren asko ezagutzen zuten, eta Xabierren eta Mirenen irakasleak ere bai, be-
raiek ere Xabier eta Miren eta Xabierren eta Mirenen irakasle izanak zirelako, besteak beste.

Beraz, taldea lanean hasi zen, irizpideak finkatuz eta zailtasunak aztertuz. LUR taldeak informazio multzo orekatu bat osatzea zuen asmoa, bi alderditik orekatua: hizkuntzaren alderditik, eta ikuspegiare-
netik. Izan ere, kanpoko informazio iturriak erabiltzera derrigortuak baitziren, gaztelaniaz, frentsesez, ingelesez edo bestez. Baina haien ikuspegiak ez ziren gureen berberak («gureak» diot, hemendik aurre-
ra lerro hauen egilea lan taldearen barruan sartzen baita). Euskal Enziklopedia batek fokoa Euskal Herrian behar zuen, hemengo leihotik begiratu behar zitzairen munduko gauzei, eta hemengo gauzei —inoren begitik ikusita hain arrotz izan baititugu geureak, hain luza-
ro— garrantzia emanez. Espainiako leihotik ikusita, Annual-eko hondamendia, edo Frantziakotik Dien-Bien-Fu-koa hondamendi izan baziren ere, Xabierrek eta Mirenek Euskal Herriko leihotik begietan zuten galdera: norentzat izan zen hondamendi, eta norentzat garai-
pen? Victor Hugok gauza asko egin zuen bere bizitzan, liburu asko idatzi zituen, eta horiek guztiak azaldu beharrekoak dira, zalantzarik gabe. Baina, Euskal Herriko leihotik, esan behar zen Pasai Donibanen bizi izan zela, Euskal Herriari buruz iritzi asko azaldu zituela, eta eus-
karaz zertxobait moldatzera ere iritsi zela. Gainera, kontrakoa badirudi ere, herri txikiaren leihotik irazi beharrak morrontzetatik askatu egiten gaitu, eta lanari unibertsaltasun handiagoa erasten dio. Herri txikiak leihoak zabal baititu.

Hizkuntzaren aldetik, bestalde, jakintza alor guztiei batera, eta era koherente batean, erantzun beharrak ekarri zizkigun arazo larrienak, hizkuntza idatziaren bidetik, ezer asmatu gabe dela, ibili beharretik

etorri zitzaigun, Gainera, kanpoko iturburuekiko mendekotasunak eragiten dituen interferentzietatik askatuta behar genuen jokatu. Aise ulergarri, doi eta zehatz hala ere. Eta ez euskara erraza erabiliz, bai garbia eta gardena, ordea, Leizarragaren —eta orain artekoen— harako *usatu gabeko* esparruetan ere. Arazo horrek bultzatu gaitu zenbaitetan hainbat proposamen plazaratzera, eztabaidagarriak beharbada, baina ezinbestekoak edozein kasutan ere. Gure helburuen artean beti egon da bat urrezko letraz josia, alegia, Xabierrek eta Mirenek gure obraren beharrea aurkitu eta, begiratzeko proportzioa dutenean, beste inolako oztoporik ez aurkitzea, gaiak berak dakartzan ulergarritasunerako oztopoez gainera. Hizkuntzarenik ez behintzat.

LUR-eko Hiztegi Enziklopedikoa, lehena izatea tokatu baitzaio, ez da ausaz perfektoa izango, izango ditu, seguruena, akatsak, hutsu-neak eta mugak; baina proiektua haragonahia da. Zuzentzeko tenorean gaude, eta arian-arian sortu den lan talde berdindua eta gure lanean uste osoa jarri duten hamaika mila harpidedunak (guztiak Xabier eta Miren) dira egin dena zuzentzeko nahikoa berme.

Inazio Mujika Iraola